

TORNIO Karhakkamaa tuulivoimapuiston hankealueen arkeologinen täydennysinventointi 2025

Ver. 2

**Jesse Keskinen
Ville Hemminki**

Tilaaaja: FCG Rakennettu Ympäristö Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartta	3
Inventointi	4
Tulos	4
Lähteet	5
Muinaisjäännökset	5
3 Tornio Perälehto 2	5
4 Tornio Kirnunkaulanjänkkä	7
5 Tornio Vilhokumpu.....	8
Poistettavaksi ehdotetut kohteet	9
1 Tornio Lusikkakaula.....	9
2 Tornio Laukkujärvi	10

Kansikuva: Maastoa havaintokohteella Tornio Lusikkakaula.

Perustiedot

Alue: Ne osat Tornion Karhakkamaan tuulivoimapuiston hankealueesta, joista on 5p lidaraineistosta tullut esiin uusia ja aiemmin havaitsemattomia kohteita (terva- ja hiilihautoja) vuonna 2021 suoritettun inventoinnin jälkeen.

Tarkoitus: Täydentää v. 2021 inventointia tarkastamalla maanmittauslaitoksen 5p-lidaraineiston pohjalta havaitut kohteet.

Maastotyöaika: heinäkuussa 2025

Kustantaja: FCG Rakennettu Ympäristö Oy

Aiemmat tutkimukset: Schulz ja Itäpalo. 2021. Karhakkamaan tuulivoimapuiston sekä Karhakkamaa – Petäjäkoski-voimajohtolinjauksen arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan arkeologiapalvelu. Bilund et al. 2024. Tornio – Yleiskaava 2040 arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy.

Tekijät: Maastotyö: Jesse Keskinen ja Ville Hemminki. Raportti: Jesse Keskinen (versiossa 2 myös T. Jussila)

Tulokset: Täydennysinventoinnissa tarkastettiin maastossa kolme muinaisjäännösrekisterin havaintokohdetta (Lusikkakaula, Laukkujärvi ja Perälehto 2). Yksi tarkastetuista havaintokohteista Tornio Perälehto 2 osoittautui kiinteäksi muinaisjäännökseksi, tervahaudaksi. Lusikkakaulan havaintokohde osoittautui luonnonmuodostumaksi ja sitä suosittelemme poistettavaksi muinaisjäännösrekisteristä. Laukkujärven havaintokohde osoittautui moderniksi rakennusjäännökseksi ja sitä suosittelemme poistettavaksi muinaisjäännösrekisteristä. Tutkimusalueelta on havaittu v. 2021 inventoinnin jälkeen lisäksi yksi kiinteä muinaisjäännös ja alueen liepeiltä toinen, mutta hie-
man alueen ulkopuolella. (Kirnunkaulanjänkkä ja Vilhokumpu, molemmat historiallisia hiilimiiluja). Nämä kohteet havaittiin Mikroliitti Oy:n v. 2024 tekemässä Tornion yleiskaavan inventoinnissa.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa, ellei toisin mainittu. Maasto- ja peruskartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 7/2025. Nämä sekä lidaraineiston visualisoinnit ovat em. koordinaatiston pohjois-eteläsuunnassa 0°/360°, eli koordinaatiston karttapohjoinen on kartassa ylhäällä. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 7/2025. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään ko-koelmatunnusta. Valokuvat ja muu materiaali sekä raportin masterdokumentti ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla (kaikki fyysisesti Suomessa, eri paikoissa).

Inventointi

Tornion Karhakkamaalle suunnitellaan tuulivoimapuistoa. Alueella on tehty arkeologinen inventointi vuonna 2021 (Schulz ja Itäpalo 2021). Lisäksi Mikroliitti Oy on tehnyt Torniossa yleiskävainventointia vuonna 2024. Siinä Karhakkamaan tuulivoimapuiston hankealueelta löydettiin yksi uusi kiinteä muinaisjäänös ja alueen liepeiltä, mutta hieman ulkopuolelta toinen, molemmat historiallisen ajan hiilimiiluja.

Museovirasto totesi hankkeesta antamassaan lausunnossaan MV/00131/2024, että Karhakkamaan tuulivoimapuiston hankealueella tulee suorittaa arkeologinen täydennysinventointi, jossa täydennetään v. 2021 inventointia tarkastamalla maastossa Maanmittauslaitoksen 5p-laserkeilausaineistosta havaitut uudet havaintokohteet, jotka oli lausunnossa lueteltu. Niistä yksi sijaitsee hieman alueen ulkopuolella. Hankkeen YVA-konsultti FCG Rakennettu ympäristö Oy tilasi Karhakkamaan tuulivoimapuiston arkeologisen täydennysinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin maastotyön tekivät Jesse Keskinen ja Ville Hemminki heinäkuussa 2025 tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa. Raportin versioon 2 lisättiin täsmennyksiä ja metatietoja.

Tutkimusalueen vesistöhistoria, esihistoria, historiallinen aika ja muut alueen taustatiedot on selvostettu v. 2021 inventoinnin raportissa (Schulz ja Itäpalo 2021).

Tämä täydennysinventointi kohdistui Museoviraston lausunnossaan mainitsemiin alueisiin, joista on tehty havaintoja mahdollisista muinaisjäänöksistä (muinaisjäänösrekisterissä havaintokohteina) maanmittauslaitoksen 5p-lidaraineistosta. Alueesta ei ollut vuoden 2021 inventoinnin aikaan saatavilla 5p-lidaraineistoa. Alue skannattiin kesällä 2022 ja aineisto tuli saataville alkuvuonna 2023. Tuulivoimapuiston hankealueella ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsi kolme maastossa tarkastamatonta havaintokohdetta: yksi mahdollinen tervahautakohde (Tornio Perälehto 2) ja kaksi mahdollista hiilimiilukohdetta (Tornio Lusikkakaula ja Tornio Laukkujärvi). Valmisteluvaiheessa käytiin läpi karttoja ja laserkeilausaineistoa edellä mainituista kohteista ja niiden lähiympäristöstä.

Kaikki kolme havaintokohdetta tarkastettiin maastossa. Kohteille kuljettaessa ja niiltä palatessa tarkasteltiin myös niiden lähiympäristöä mahdollisten muinaisjäänösten havaitsemiseksi. mahdollinen tervahautakohde, Tornio Perälehto 2, osoittautui maastotarkastuksessa tervahaudaksi ja näin ollen kiinteäksi muinaisjäänökseksi. Mahdollinen hiilimiilukohde Tornio Lusikkakaula osoittautui maastossa luontaiseksi kumpareeksi, alueella tai sen läheisyydessä ei havaittu merkkejä hiilimiiluista. Toinen mahdollinen hiilimiilukohde Tornio Laukkujärvi osoittautui maastotarkastuksessa moderniksi rakennusjäänteeksi, eikä näin ollen ole suojeltava kiinteä muinaisjäänös tai muukaan arkeologinen suojelukohde.

Tulos

Inventoinnissa tarkastettiin maastossa kolme havaintokohdetta. Yksi tarkistetuista havaintokohteista Tornio Perälehto 2 osoittautui maastotarkastuksessa kiinteäksi muinaisjäänökseksi, tervahaudaksi. Havaintokohde Tornio Lusikkakaula osoittautui luonnonmuodostumaksi, eikä se ole arkeologinen suojelukohde. Havaintokohde Tornio Laukkujärvi osoittautui moderniksi rakennusjäänteeksi, eikä sekään arkeologinen suojelukohde. Hankealueelle tuli kaksi uutta muinaisjäänöstä (kohteet 3 ja 4) ja alueen etelärajan tuntumaan, hieman sen ulkopuolelle yksi (kohde 5)

25.7.2025

Jesse Keskinen

Lähteet

Schulz ja Itäpalo. 2021. Karhakkamaan tuulivoimapuiston sekä Karhakkamaa – Petäjäkoski-voimajohtolinjauksen arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan arkeologiapalvelu.

Bilund et al. 2024. Tornio – Yleiskaava 2040 arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy.

Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineisto (laz), skannattu kesällä 2022: osa T4131F2_9.

Muinaisjäännökset

Tässä luvussa kuvaillaan tutkimusalueen ne kiinteät muinaisjäännökset, jotka on havaittu ja tarkastettu maastossa vuoden 2021 inventoinnin jälkeen. Muinaisjäännöskohde 3 (Tornio Perälehto 2) tarkastettiin maastossa osana tätä täydennysinventointia. Kohteet 3 ja 4 tarkastettiin osana Mikroliitti Oy:n tekemää Tornion Yleiskaavainventointia vuonna 2024 ja ne löytyvät myös kyseisen inventoinnin raportista (Bilund et al. 2024). Muut muinaisjäännösrekisterissä olleet kaksi havaintopaikkaa eivät ole arkeologisia suojelukohteita. Kohde 5 sijaitsee hieman hankealueen ulkopuolella.

N	E	Rno	Nimi	Ajoitus	Laji	Tyyppi	Status	Mjtunnus
7349061	370931	3	PERÄLEHTO 2	historiallinen	valmistuspaikka	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000065714
7341974	373747	4	KIRNUNKAULANJÄNKKÄ	historiallinen	valmistuspaikka	hiilimiilu	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
7340190	372723	5	VILHOKUMPU	historiallinen	valmistuspaikka	hiilimiilu	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi

3 Tornio Perälehto 2

Mjtunnus: 1000065714

Status: Kiinteä muinaisjäännös (sm), aiemmin havaintokohde

Ajoitus: historiallinen

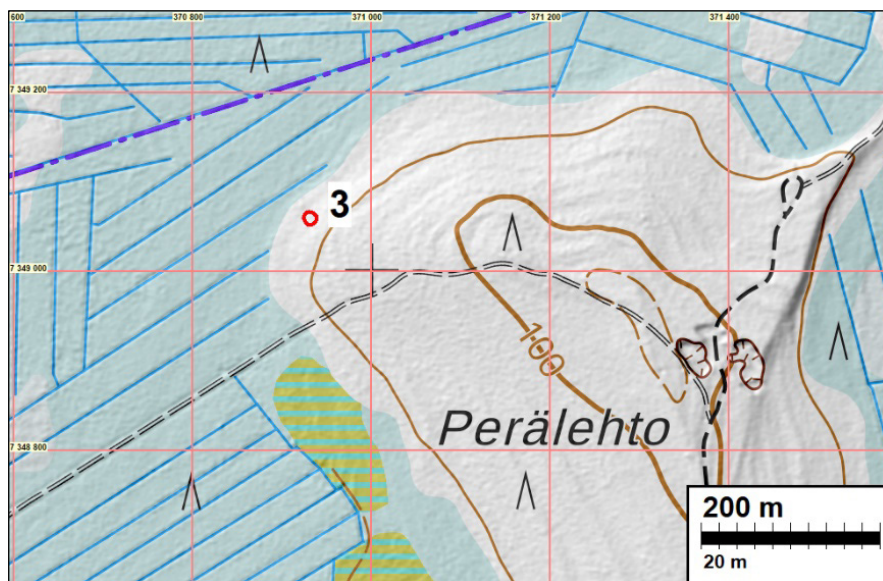
Laji: työ- ja valmistuspaikat, tervahauta

Koordin: N 7349061 E 370931

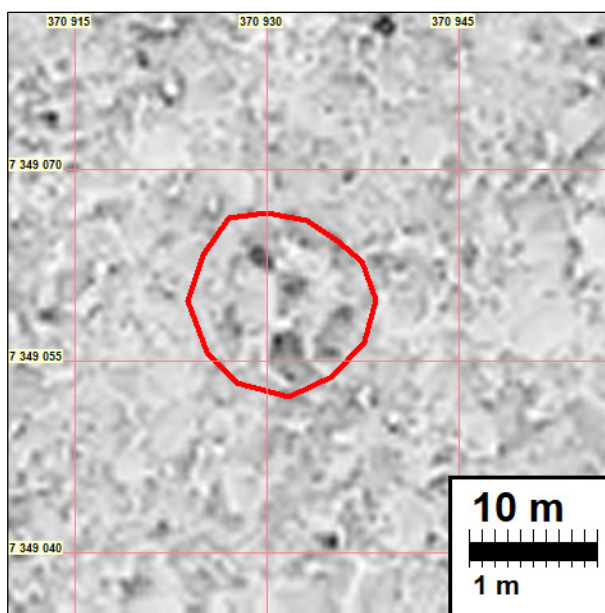
Tutkijat: Ikäheimo etätarkastus 2023, Keskinen ja Hemminki inventointi 2025

Muinaisjäännösrekisteri: Kohteeseen kuuluu tervahauta. Kohde on tunnistettu ja rajattu Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (Tuotantoalue: Ylitornio 2022) tehtyjen arkeologisten havaintojen perusteella (Ikäheimo 2023, etätarkastus). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Keskinen ja Hemminki 2025: Havaintokohde osoittautui maastotarkastuksessa tervahaudaksi. Tervahaudan halkaisija valleineen on 9 m. Tervahaudan kuoppa on suhteellisen loivapiirteinen. Kuopan halkaisija on 4 m ja syvyys 0,7 m. Tervahaudan vallit ovat 2,5 m leveät ja kohoavat 0,3 m ympäröivän maaston yläpuolelle. Tervahaudan luoteisvallissa erottuu halssin jäännö matalana painaumanä. Tervahaudan luoteisvallin ulkopuolella havaittiin laskukuopan jäännö, joka on mitoiltaan 1 x 2m ja n. 0,5 m syvä. Kohde on kauttaaltaan paksun sammaleen peitossa, lisäksi länsivallilla kasvaa nuorta puustoa. Kairauksissa havaittiin ohut hiilikerros, jonka alla maaperä on hienoa hiekkaa.

Maanmittauslaitoksen 5p-lidaraineistosta tehty visualisointi, muinaisjäännösrajaus punaisella viivalla.

Maanmittauslaitoksen 5p-lidaraineistosta tehty visualisointi, muinaisjäännösrajaus punaisella viivalla.

Tervahauta Tornio Perälehto kuvattuna kaakkoispuolelta luoteeseen. Kuoppa erottuu heikosti paksun sammalkerroksen takia.

4 Tornio Kirnunkaulanjänkkä

Mjtunnus: 1000091486 uusi (v. 2024 raportin kohde 88)
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hiilimiilu

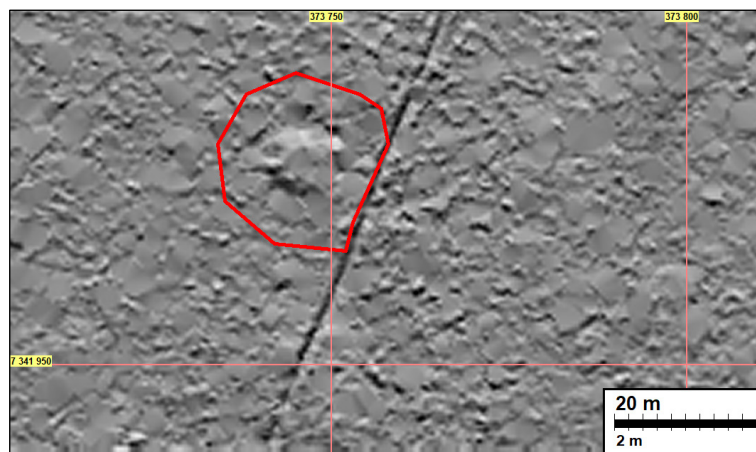
Koordin: N: 7341974 E: 373747 Z: 115

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024, Tornion YK:n inventointi

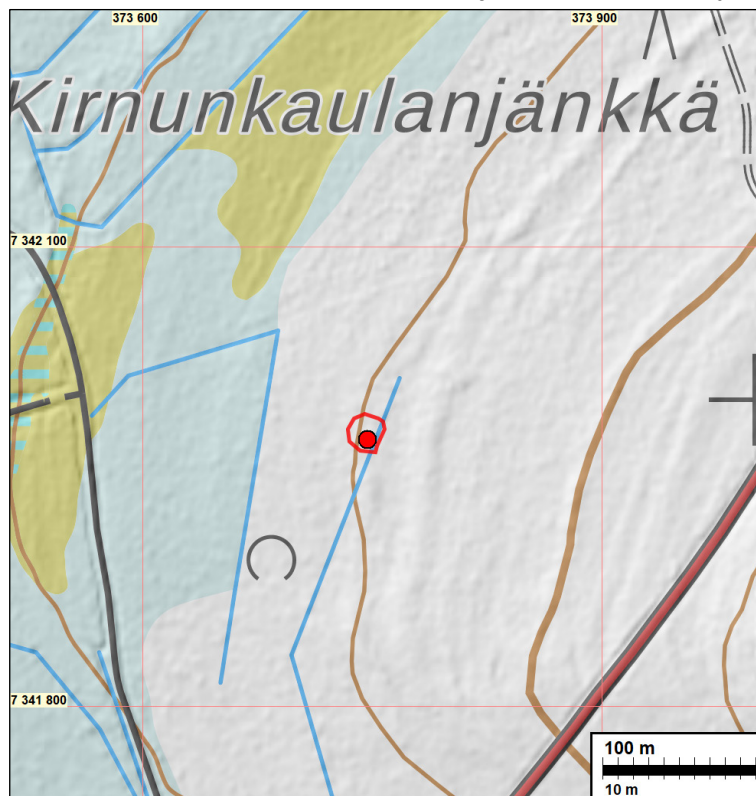
Sijainti: Paikka sijaitsee Tornion kirkosta 36,0 km pohjoiseen.

Huomiot: Jussila 2024:

Paikalla on hiilimiilun pohja, kuopat reunustavat, halkaisija 13 m. Ehjä ja erottuu maastossa hienosti. Sekametsää, hiekkamoreenimaata.

Mml:n 5 p lidarmateriaalista laadittu rinnevarjoste. Miilu merkitty punaisella

Miilu kuvan keskellä, sen keskellä puita, länteen ja koilliseen

5 Tornio Vilhokumpu

Mjtunnus: 1000091487 uusi (v. 2024 raportin kohde 89)

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: historiallinen

Laji: hiilimiilu

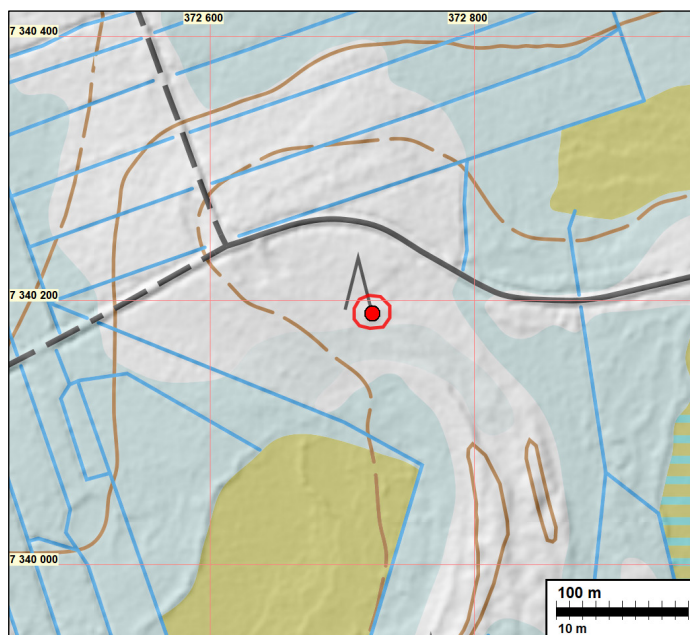
Koordin: N: 7340190 E: 372723 Z: 109. Sijaitsee hieman hankealueen eteläpuolella

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024, Tornion YK:n inventointi.

Sijainti: Paikka sijaitsee Tornion kirkosta 34,2 km pohjoiseen.

Huomiot: Sepänmaa 2024:

Paikalla on hiilimiilu, halkaisija 8 m. Hieman metsänlaikutuksen vaurioittama. Kuusivaltaista sekametsää ja tasainen, melko märkä maasto.

Kuvaa ei ole.

Poistettavaksi ehdotetut kohteet

Nämä kohteet ovat Oulun Yliopiston tekoälysovellutuksen lidaraineistosta laaditusta maastomallista virheellisesti mahdollisiksi hiilimiiluiksi tulkitsemia muotoja. Niiden kohdalla ei maastossa ole miilua eikä muutakaan arkeologisesti suojeltavaa rakennetta. Kyseessä ovat arkeologisesti ja muinaisjäännössuojelullisesti olemattomat kohteet eli ”ei mitään” - satunnaisia maastonkohtia. Siten ne ovat mielestämme haitallista hälyä ja ne turhaan kuormittavat sekä inflatoivat muinaisjäännösrekisteriä. Siksi vilpittömästi suosittelemme niiden poistamista kokonaan muinaisjäännösrekisteristä. Jos nämä maastonkohdat jostain syystä halutaan kuitenkin rekisterissä kohteina säilyttää, ehdotamme niiden suojelustatukseksi ja lajiksi ”ei mitään” (-).

1 Tornio Lusikkakaula

Mjtunnus: 1000065670

Status: Ei statusta (aiemmin havaintokohde)

Ajoitus: Ei ajoitusta

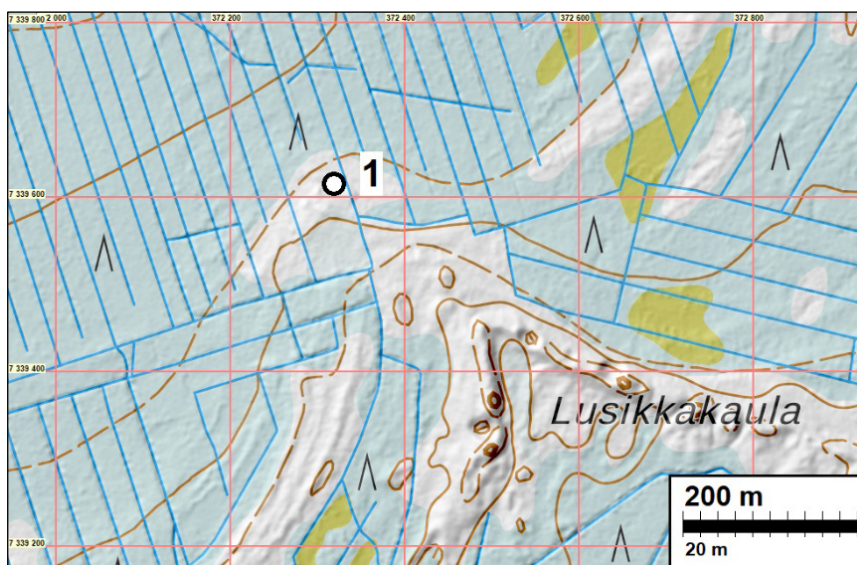
Laji: Ei lajia

Koordin: N 7339615 E 372319 Sijaitsee hankealueen eteläpuolella

Tutkijat: Ikäheimo etätarkastus 2023, Keskinen ja Hemminki inventointi 2025

Muinaisjäännösrekisteri: Kohteeseen sisältyvät alakohteet: Hiilimiilu 1, Hiilimiilu 2. Kohde on tunnistettu ja rajattu Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (Tuotanto-alue: Ylitornio 2022) tehtyjen arkeologisten havaintojen perusteella (Ikäheimo 2023, etätarkastus). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Keskinen ja Hemminki 2025: Laserkeilausaineistosta tunnistettu mahdollinen hiilimiilukohde tarkastettiin maastossa. Alueella ei havaittu merkkejä hiilimiiluista. muinaisjäännösrekisteriin merkityn koordinaattipisteen kohdalla maasto oli hieman koholla. Lähistöllä kohouman ympärillä havaittiin muutamia nykyaikaisia kuoppia, todennäköisesti suhteellisen modernia maanottoa. Alueelle tehtiin kairauksia mahdollisten hiilikerrosten havaitsemiseksi. Kairauksissa ei havaittu hiiliä. Alueella ei sijaitse hiilimiiluja. Alueella ei havaittu muitakaan muinaisjäännöksiä tai arkeologisia suojelukohteita.

Havaintokohteen Tornio Lusikkakaula sijainti merkittynä valkoisella ympyrällä. Maastotarkastuksen perusteella kohdetta suositetaan poistettavaksi muinaisjäännösrekisteristä.

Muinaisjäännösrekisteriin mahdollisena hiilimiiluna merkitty kohta on etualalla näkyvä luontainen maastonkohouma. Sen läheisyydessä havaittiin muutamia pienialaisia nykyaikaisia kuoppia, todennäköisesti maanottoa, joka selittää miksi ilmiö muistutti lidaraineistossa hiilimiilua.

2 Tornio Laukkujärvi

Mjtnnus: 1000065669

Status: Ei statusta (Aiemmin havaintokohde)

Ajoitus: Ei ajoitusta

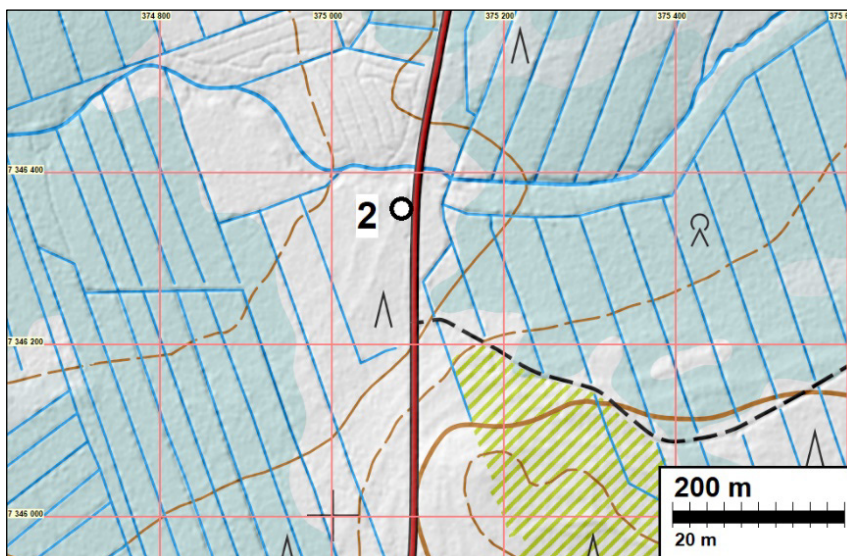
Laji: Ei lajia

Koordin: N 7346358 E 375081

Tutkijat: Ikäheimo etätarkastus 2023, Keskinen ja Hemminki inventointi 2025

Muinaisjäännösrekisteri: Kohteeseen sisältyvät alakohteet: Hiilimiilu 1, Hiilimiilu 2. Kohde on tunnistettu ja rajattu Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (Tuotanto-alue: Ylitornio 2022) tehtyjen arkeologisten havaintojen perusteella (Ikäheimo 2023, etätarkastus). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Keskinen ja Hemminki 2025: Mahdollinen hiilimiilukohde osoittautui maastossa modernin rakennuksen jäännökseksi ja nykyaikaiseksi kuopaksi. Alueella ei havaittu hiilimiiluja.

Havaintokohteen Tornio Laukkujärvi sijainti merkitty valkoisella ympyrällä. Maastotarkastuksen perusteella suosittelemme kohteen – jota ei ole – poistettavaksi muinaisjäännösrekisteristä.

Vasemmalla: Laukkujärven havaintokohde osoittautui modernin rakennuksen jäänteeksi. Rakennuksen seinät olivat edelleen pystyssä, mutta katto oli romahtanut. Rakennuksen sisällä havaittiin modernia roskaa ja kamiinan jäännös. Rakennusjäännös ei ole arkeologinen suojelukohde. *Oikealla:* Rakennusjäännöksen läheisyydessä havaittiin pienialainen nykyaikainen kuoppa, todennäköisesti maanottoa. Kuoppa ei ole arkeologinen suojelukohde.